

Työ- ja elinkeinoministeriö

kirjaamo@tem.fi

TEM/949/03.01.01/2017

Lausuntopyyntö luonnoksesta hallituksen esitykseksi eduskunnalle laiksi julkisista rekrytointi- ja osaamispalveluista, laiksi alueiden kehittämisen ja kasvupalveluiden rahoittamisesta ja laiksi yksityisistä rekrytointipalveluista sekä eräiden niihin liittyvien lakien muuttamisesta sekä luonnoksesta hallituksen esitykseksi eduskunnalle laiksi kotoutumisen edistämisestä (luonnokset 5.5.2017)

Laki julkisista rekrytointi- ja osaamispalveluista

SAK on kasvupalveluiden valmistelun aikaan ollut huolissaan työttömien palveluprosessin sekä palveluiden jäämisestä taka-alalle. Lausunnolla oleva hallituksen esitys linjaa nyt maakunnalle vastuita työttömien palveluprosessista, mutta samalla palveluiden tarkempaa sääntelyä halutaan purkaa. Maakunnan todetaan voivan näin harkintansa mukaan hankkia sisällöltään ja toteutustavaltaan erilaisia palveluita asiakkaiden tarpeiden mukaan.

SAK huomauttaa, että maakunnille annettavan yleiskatteellisen rahoituksen myötä maakunnille voi syntyä houkutus jättää työttömien palveluihin panostaminen vähemmälle. Samaan aikaan rekrytointi- ja osaamislain puolella palveluiden sääntelyn purkaminen voi puolestaan johtaa työttömien yhdenvertaisuuden murentumiseen. Työttömien oikeus palveluihin ei voi riippua vain maakunnan omasta harkinnasta.

SAK ei kannata työttömien palveluiden siirtämistä entistä enemmän sähköiseen asiointiin. Työhaun todetaan alkavan ensisijaisesti sähköisesti verkkopalveluissa ja ensimmäinen arviointi tehdään myös sähköisesti. Esitykseen on kirjattu, että työhaun voisi aloittaa pyytämällä myös henkilökohtaisesti ja maakunnan tulisi huolehtia toimipisteitä henkilökohtaiseen asiointiin. SAK korostaa henkilökohtaisen asiointin turvaamista, mutta ihmettelee veloitetta erilliseen pyytämiseen.

Työnhakijalle esitetään uutta veloitetta ilmoittaa vähintään seitsemän päivän välein verkkopalvelussa työnhakunsa jatkumisesta sekä aktiiviseen työnhakuun liittyvistä toimista. Muutoin työnhaku katkeaisi. Maakunta tai palveluntuottaja voisi vain painavasta syystä hyväksyä muun kuin verkkopalvelussa tehdyn ilmoituksen.

SAK on jo valmisteluiden aikana tuonut vahvasti esiin viikoittaisen ilmoitusvelvollisuuden kohtuuttomuuden. Suomessa on edelleen kansalaisia, joilla ei ole toimivia nettiyhteyksiä. Maakunnan toimipiste voi sijaita hyvin kaukana ja huonojen yhteyksien päässä. Ongelmana on myös, jos työtön ei tunne velvollisuuksiaan ja saa tiedon työhaun katkeamisesta vasta jälkikäteen. Toimeentulo on näin voinut lakata työttömän tietämättä jo useita päiviä aiemmin.

Työ ja turva -osasto/PV/ea

15.6.2017

Vuoden 2017 alusta alkaen tehostettujen työttömien haastatteluiden on todettu vaikuttaneen positiivisesti työllistymiseen. Tästä huolimatta työnhakijan haastattelut sekä työllistymissuunnitelmien laatiminen ja tarkistaminen ehdotetaan poistettavaksi laista. SAK on korostanut työttömien henkilökohtaisen tuen tarvetta jo useiden vuosien ajan, eikä tue sääntelyn purkua näiltä osin.

Esitykseen on kuitenkin kirjattu maakuntien vastuulla olevan työttömän palvelutarpeen arviointi 3 kk välein työttömyyden pitkittyessä. Palvelutarpeen arvioinnin perusteella työnhakijan kanssa sovittaisiin työhausta ja palveluista, joilla työnhakijan työllistymistä olisi tarkoituksenmukaista edistää. Tässä arvioinnissa olisi edelleen oltava SAK:n näkemyksen mukaan tukena yksilöllinen jatkosuunnitelma. Maahanmuuttajien osalta tilanne on perustellusti turvattu ja heille suunnitelma tulee edelleen tehdä kotouttamislain perusteella.

SAK on huolissaan vaikeimmin työllistyvien palveluiden toteuttamisesta. Nykyinen laki työllistymistä edistävästä monialaisesta yhteispalvelusta (TYP) ehdotetaan kumottavaksi. Maakunnan järjestämistä vastuulla olisi kasvupalvelulain mukaan palvelujen yhteensovittaminen esim. sosiaali- ja terveyspalveluiden kanssa ja rekrytointi- ja osaamislain mukaan työttömän tarve monialaisiin palveluihin olisi arvioitava kuten nykyisin. Maakunnan olisi esityksen mukaan päätettävä, kuinka palvelut jatkossa järjestettäisiin.

SAK ei kannata palveluiden siirtämistä täysin yksityisille palveluntuottajille ja on esittänyt jo kasvupalvelulain valmistelun aikaan julkisen maakunnan palvelukeskuksen (MAPPI) perustamista. Palvelukeskuksessa olisi mahdollista tarjota työttömille tietoa ja tukea yhteistyössä eri toimijoiden kanssa. Vaikeimmin työllistyvien osalta palveluita voisi tuottaa yhdessä sote-sektorin kanssa. Kasvupalvelulaissa on jo todettu, ettei Suomessa ole vaikeimmin työllistyvien osalta palveluntuottajia markkinoilla. TYP lain kumoaminen ei näin ollen ole kannatettavaa.

Lainsäädännöstä poistettavaksi ehdotetut korvaukset kohdentuvat myös heikoimmin työllistyviin ja erityisesti osatyökykyisten työllistämiseen - työolosuhteiden järjestelytuki, työllisyyspoliittinen avustus ja kunnan lisätuki. SAK ei kannata näiden tukimuotojen poistamista eniten tukea tarvitsevilta.

Rekrytointipalveluna ehdotetaan toimivan sähköinen työmarkkinatori, avoin työnvälityspalvelu. Työnhakijalle se tarjoaisi omaehtoisen työhaun tuen ja seurannan sekä työtarjoukset ja työpaikkaesittelyt. Esityksestä ei käy ilmi, onko sähköisen työmarkkinatorin välittämät työtarjoukset yksilöityjä ja näin sitovia. SAK:n näkemyksen mukaan työttömille tulisi välittää sähköisesti vain työpaikkailmoituksia eikä niillä tule olla vaikutusta karensseihin.

SAK kannattaa työkokeilua koskevien säännökset säilyttämistä ja niiden soveltamista kaikkiin työpaikoilla toteutettaviin jaksoihin. Työkokeiluilla on oltava edelleen mm. maksimikesto ja kokeiluista on tehtävä kirjallinen sopimus työnantajan, työntekijän ja maakunnan/palveluntuottajan kanssa.

Työ ja turva -osasto/PV/ea

15.6.2017

Nykyisessä lainsäädännössä ei ole työnantajille rajoitteita työkokeilijoiden määrään liittyen. Väärinkäytöksiä on osin voitu välttää TE-toimistojen toimiessa työttömien työkokeiluun lähettäjänä, jolloin toimistoilla on tietoa kokeilupaikoista ja työnantajakohtaisista määristä. Jos palveluiden toteuttaminen hajaantuvat uudistuksen myötä eri toimijoille, on lakiin kirjattava mukaan työpaikkakohtaiset rajoitteet työkokeilijoiden käytöstä. Näin voidaan välttää mm. työkokeilijoiden hyväksikäyttöä ilmaisena työvoimana.

Työttömyysturvalaki

TE-toimistojen tehtävien siirto

SAK kannattaa esitystä, jonka mukaan TE-toimistojen työttömyysturvaan ja vuorotteluvapaajärjestelmien toimeenpanoon liittyvät tehtävät siirrettäisiin ansiopäivärahaa saavien osalta työttömyyskassoille ja peruspäivärahan/työmarkkinatuen osalta Kelalle. Työttömyysetuuden maksaja ratkaisisi, onko henkilö työttömyysetuuteen oikeutettu työtön työnhakija, työllistymistä edistävään palveluun osallistumisen sekä yritystoiminnan ja opiskelun vaikutuksen etuuteen.

Tehtävien siirrosta aiheutuu etuudenmaksajille kustannuksia, joita esityksessä on osin siirtymävaiheen osalta määritelty. Tietojärjestelmämuutokset, henkilökunnan lisätarve sekä työtilat ym. nostavat kustannuksia työttömyyskassoissa siirtymävaiheen lisäksi myös pysyvästi. SAK tukee Työttömyyskassojen yhteisjärjestö TYJ:n näkemystä, jonka mukaan työttömyyskassojen vuotuisia hallintokulukorvauksia tulisi muutosten vuoksi nostaa.

SAK kannattaa myös työttömyysturvan seuraamusjärjestelmään ja työssäolovelvoitteisiin liittyvien tehtävien siirtämistä ehdotuksen mukaisesti maakuntien hoidettavaksi.

Omaehtoinen työnhaku

SAK vastustaa työttömyysturvan vastikkeellisuuden lisäämistä työnhakijoiden aktiivisen työnhaun seurannan kautta. Vaatimus 12 työpaikan hakemisesta kolmen kuukauden tarkastelujaksolla karenssien uhalla ei kohtele työttömiä yhdenvertaisesti. Avoimet työpaikat eivät ole jakautuneet tasaisesti alueittain tai aloittain. Pieniltä paikkakunnilta ei välttämättä löydy työttömän osaamista vastaavia työpaikkoja viikoittain.

Tämän päivän työttömien määrällä työhakemuksia tulisi lähettää kolmen kuukauden aikana yhteensä noin neljä miljoonaa. SAK huomauttaa, ettei lisääntyvä työpaikkojen hakeminen tuo yhtään työpaikkaa lisää. Hakemusmäärin lisääntymisellä voi päinvastoin olla jopa negatiivisia vaikutuksia työttömien työllistymiseen. Vaarana on, etteivät työnantajat enää halua ilmoittaa avoimia työpaikkoja tai pitävät kaikkia työttömiä pakkohakijoina.

Työ ja turva -osasto/PV/ea

15.6.2017

Luonnoksen mukaan aktiivista työnhakua ei edellytetäisi viikoilta, jolloin on ollut työssä, toiminut yrittäjänä, ollut sairaana tai osallistunut maakunnan/palveluntuottajan järjestämiin palveluihin. Erikseen maakunnan tai palveluntuottajan kanssa sovittu oman osaamisensa, työhakunsa tai työllistymisensä edistäminen muutoin sen sijaa jää esityksessä auki.

Mikäli tiukka aktiivisen työnhaun seuranta toteutetaan, ovat rajaukset kuitenkin tervetulleita. Esityksessä mainittujen ryhmien lisäksi aktiivista työnhakua ei SAK:n näkemyksen mukaan tule edellyttää myöskään mm. ammattitaitosuojan aikana, lyhytkestoisten ja vuorolomautusten aikana tai osatyökykyisiltä.

Hallituksen esityksessä jää vielä monia yksityiskohtia auki. Kuinka työtön todistaa työn hakemisen esim. paikan päällä? Mitkä toimintatavat lasketaan työnhauksi? Kuinka selvitetään, oliko haettu työ osaamista vastaavaa? Kuka vastaa arvioinnista maakunnissa? Kuinka nopeasti työtön saa tiedon siitä, onko käyttäytynyt työvoimapoliittisesti moitittavasti vai ei?

Työttömien kannustamista aktiivisuuteen ja omaehtoiseen työnhakuun valmistellaan karensien kiristämisen lisäksi myös STM:n puolella työttömyysturvan aktiivimallin kautta. Kummassakaan esityksessä ei turvata työttömien oikeuksia palveluihin, joten työttömien aktiivisuuteen kannustaminen siirretään etuuden menettämisen puolelle. Rekrytointi- ja osaamislain puolella valmisteltava velvoite raportoida omaehtoisesta työhausta sähköisesti viikon välein työnhaun katkeamisen uhalla kiristää myös osaltaan työttömien kohtelua.

SAK painottaa työttömien mahdollisimman nopean työllistymisen olevan kaikkien yhteinen etu. Omaa aktiivisuutta tarvitaan, mutta sen tueksi olisi oltava henkilökohtaista apua sekä palveluita saatavilla. Työttömillä tulee olemaan useiden muutosten myötä vaikea hahmottaa lisääntyviä velvollisuuksia yksin. Omaehtoisen työnhaun vaatimusten lisääminen irrottaa seuraamukset palveluista ja jättää työttömät yksin.

Nollatyösopimukset ja provisiopalkkainen työ

SAK kannattaa karensien osalta muutosta ns. nollatuntisopimuksista ja provisiopalkkaisesta työstä eroamista ilman karensia. Tarkastelujakson osalta SAK on kuitenkin eri linjoilla. Henkilöllä olisi esityksen mukaan jatkossa pätevä syy irtisanoutua ilman työttömyysturvan karensia, jos työtä ei ole ollut tarjolla kolmen kuukauden aikana ennen irtisanoutumista. Kolmen kuukauden tarkastelujakso tulisi SAK:n kannan mukaan muuttaa kahdeksi kuukaudeksi. Nollatuntisopimus olisi myös hyvä muuttaa muotoon nollatyösopimus.

Johtopäätökset

Lisäsääntelyn sijaan SAK ehdottaa, että hallitus päättää syksyn budjettiriihessä työttömyysturvan ja työttömien palvelujen uudistamisesta

Työ ja turva -osasto/PV/ea

15.6.2017

kokonaisuutena ja aloittaa nopeasti valmistelut uudelleen. SAK on valmis kehittämään aktiivista työnhakua, mutta se edellyttää jokaiselle työttömälle henkilökohtaista työllistymissuunnitelmaa, tasapuolista palvelua kaikkialla Suomessa ja parempia mahdollisuuksia opiskeluun. Tässä suhteessa olisi syytä ottaa oppia Tanskasta. Samassa yhteydessä koko työttömyysturvan karensijärjestelmä tulee yksinkertaistaa.

Suomen Ammattiliittojen Keskusjärjestö SAK ry